

“mutuality”, “loving struggle”, “establishment of candour”. V. Symonenko’s diary, his letters and reminiscences of his contemporaries confirm the writer’s awareness and understanding of the importance of this issue. They shed light on the key ontological concepts of Symonenko’s worldview: soul and spirituality. Communication on this level is the prerequisite of true, adequate subsistence of the individual and the perception of his/her own existence. We distinguish various models of the artistic implementation of the problem of existential communication in V. Symonenko’s works “Rose Wine”, “The Roosters Crowed on the Embroidery” and “Elegy for a Grandfather”.

Keywords: Vasyl Symonenko, collection of works “Rose Wine”, short story, personalism, existential communication, existence, existential states, individual, world-view, art model, author’s conception, images-symbols.

Валентина Барчан

ПРОБЛЕМА ЭКЗИСТЕНЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ПРОЗЕ ВАСИЛИЯ СИМОНЕНКО

В статье исследуется проблема экзистенциальной коммуникации в новеллах сборника «Вино з троянд» В. Симоненко как одна из составляющих экзистенциально-антропологической концепции писателя, направленная на выявление внутреннего, духовного мира личности, ее экзистенции. Ученые обращали внимание на философский потенциал художественного мышления В. Симоненко, однако указанный аспект философского наполнения прозаического наследия художника остается

вне литературоведческого дискурса. В контексте философско-эстетической парадигмы художественного мира писателя, доминантой которой, с точки зрения Л.Тарнашинской, является экзистенциальное измерение человека, обусловленное «ощущением неповторимости бытийного присутствия человека на этой земле», важной в его прозе представляется проблема экзистенциальной коммуникации. В соответствии с теорией Ясперса, экзистенциальное общение предполагает отношение к человеку как к экзистенции, когда присутствует «внутренняя связь двух личностей, двух неповторимых судеб», когда в отношениях определяющими являются такие концепты, как «свобода», «взаимность», «любящая борьба», «становление открытости». О восприятии и понимании важности этой проблемы В. Симоненко свидетельствуют его дневник, письма, воспоминания современников. Они дают понимание того, что ключевым онтологическим концептом мироощущения писателя является душа, духовность, и лишь общение на таком уровне может быть условием истинного, полноценного бытия человека, ощущением собственной экзистенции. В произведениях «Вино з троянд», «Кукурікали півні на рушниках», «Дума про діда» наблюдаем разные модели художественной реализации проблемы экзистенциальной коммуникации.

Ключевые слова: Василий Симоненко, сборник «Виноз троянд», новелла, персонализм, экзистенциальная коммуникация, экзистенция, экзистенциальные состояния, личность, мировосприятие, художественная модель, авторская концепция, образы-символы.

Надійшла до редакції 27.03.2015 р.

УДК 82-32 Симоненко

Вікторія Дмитренко

ХУДОЖНЯ КАРТИНА СВІТУ В МАЛІЙ ПРОЗІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Стаття репрезентує основні аспекти художнього мислення Василя Симоненка, що виявились у малій прозі письменника. Подієвий вектор творів митця насичений суб’єктивною свідомістю оповідача й розчиняється в її просторово-часовому континуумі. Це надає їй ознак ліричності, санкціонує авторське моделювання картини світу. Гуманістична спрямованість, масштабність почуттів, увага до долі окремої людини, авторська присутність – її основні ознаки. Це медитативно-споглядальна й водночас глибоко чуттєва проза, крізь яку проступає висока духовність автора.

Хронотоп художньої картини світу митця локалізується в сучасному для письменника часі, місце подій обмежене близькими для письменника реаліями, що дозволяє писати про близьких серцю знайомих людей, звичайні життєві потреби яких достойні уваги майстра.

Ключові слова: картина світу, мала проза, аполітичність, ліричність, хронотоп.

© В. Дмитренко, 2015

Індивідуальне існує на фоні універсальних характеристик буття. Поєднання загального й одиничного у свідомості митця створює неповторну авторську картину світу. Уведення терміна «картина світу» пов’язують з іменем Г. Герцена, який ще 1914 р. використав його щодо фізичної картини світу. А. Ейнштейн уважав, що створення картини світу є основним етапом життєдіяльності людини. Ю. Лотман визначає модель світу як своєрідну конструкцію уявлення про світ, яка утворюється в людській свідомості, пов’язує її з «формами просторового конструювання світу у свідомості людини» [5, с. 239]. Він підкреслює її багат шаровість, зазначаючи, що вона включає «і міфологічний універсум, і наукове моделювання, і побутовий „здоровий глузд”» [5, с. 296].

Картина світу відтворює специфіку особистості, її буття, взаємозв'язку зі світом. У літературно-художньому творі формами експлікації авторського світогляду є індивідуально-авторська художня й мовна картини світу. У нашій публікації увага акцентується на індивідуально-авторській художній картині світу малої епіки В. Симоненка.

Текст автора є специфічним симбіозом базових національних характеристик народу й антропоцентричних особливостей автора. «Авторська картина світу фіксує в першу чергу унікальність творчого суб'єкта: її індивідуально-особистісний складник визначає сутність тексту як твору словесного мистецтва й естетичної події. Разом із тим, як і картина світу будь-якого індивіда, вона включає в себе універсальне й національне» [11, с. 92]. Автор художнього твору не просто описує події й акти людської діяльності, він свідомо чи несвідомо намагається пояснити їх, дати їм оцінку з точки зору культурних норм. Крім того, саме автор вибирає із життєвої коловерті ту чи ту подію, яка, на його думку, є найбільш важливою чи типовою для того, щоб репрезентувати його творчий світ. У зв'язку з цим художня картина світу кожного автора специфічна й самобутня, а особливо такого митця, як В. Симоненко. Його творчості приділено чимало досліджень різного рівня в сучасному літературознавстві. Симоненкіана представлена іменами М. Ільницького [3], В. Пахаренка [6], А. Ткаченка [10], В. Яременка [12] та ін. Проте глибокого аналізу зазнала в основному поезія, Симоненко-прозаїк – сторінка малодосліджена, хоч і багато важить для повноти уявлення про творчий світ митця.

Метою публікації є вивчення основних аспектів художнього мислення В. Симоненка. Реалізація мети передбачає виконання таких завдань: вивчення іманентних свідомості письменника світоглядних орієнтирів, що виявились у малій прозі, та закономірностей формально-художньої побудови новел митця.

У свідомості кожного митця формується своєрідне індивідуальне уявлення про світоустрій, яке базується на його системі законів, що виробились у процесі його життєвого досвіду й світорозуміння. Усе це в цілому є підвалинами для створення авторської художньої картини світу. Авторська художня картина світу – це специфічна форма світосприйняття, яка виступає альтернативою реальному світу і є результатом внутрішньої роботи автора, його творчої діяльності [1, с. 67]. Вона вибудовується як своєрідна модель світу, іманентна свідомості автора і його світорозумінню. Такою є загальновідома специфіка художньої літератури, що розкриває суб'єктивний і неповторний погляд автора на світоустрій.

Більшість прозових творів В. Симоненка стали відомі читачам 1965 року, коли побачила світ збірка новел «Вино з троянд», але довгий час за-

мовчувалися, як і вся творчість митця. Мала епіка письменника репрезентує ставлення письменника до світу, яке чітко окреслюється крізь поетику художнього твору. Засоби створення художньої виразності є не просто складниками творчої тканини новел, а втілюють ідеали, переконання, норми й ціннісні орієнтації митця. Авторська картина світу є результатом творчої діяльності автора, своєрідним поєднанням статички й динаміки. Аналіз творчості В. Симоненка дозволяє говорити про авторське моделювання картину світу, особливості концептуального світу автора. Однією з особливостей творів письменника є постійна присутність автора. Це не всезнаючий деміург, а звичайна людина, якій притаманні аналітичність мислення, вміння розглядати вічні проблеми через призму індивідуальної свідомості. Тобто мала епіка В. Симоненка має ознаки ліричної прози з її рефлексивністю. Адже всі репрезентовані у творах події насичені суб'єктивною свідомістю оповідача, розчиняються в її просторово-часовому континуумі. Образ автора художнього твору є однією з основних категорій аналізу. Адже саме автор твору реалізує свій задум, визначає структуру й манеру викладу, систему образів, символіку тощо. Він обирає ту картину світу, яка буде представлена в тексті, акцентує увагу читача саме на тому, що, на думку автора, є найважливішим.

Проза В. Симоненка надзвичайно поетична за формою, більшість його новел («Вино з троянд», «Бенкет на току», «Сірий пакет», «Чорна підкова», «Білі привиди», «Дума про діда», «Наївне дівчисько») романтичні за характером, сповнені внутрішньої одухотвореності. Однак у новелах «Неймовірне інтерв'ю» і «Психологічний поєдинок», які репрезентують роздуми письменника про літературну творчість, чітко окреслюється іронічно-саркастичний струмінь, а твори «Однорукий лісник», «Весілля Опанаса Крокви», «Він заважав їй спати» за більшістю ознак тяжіють до реалістичної новели.

Основними рисами прози письменника є гуманістична спрямованість, масштабність почуттів, доля окремої людини, авторська присутність. Творчість В. Симоненка порушує загальнолюдські проблеми й моральні цінності, вільна від ідеологічних догм сталінського культу. Справедливе твердження Ю. Коваліва: «Молоді таланти орієнтувалися не на просте змалювання і зображення дійсності, а на осмислення її художньої сутності, дбали про наповненість свого слова важливим соціальним, морально-етичним змістом [4, с. 84]. В. Симоненко, на жаль, устиг написати дуже мало прозових творів, але й те, що маємо сьогодні, свідчить про неабиякий талант автора, його вміння бачити Людину, красу її душі і чистоту думок. Саме людина стоїть у центрі художньої картини світу автора. Чимало дослідників говорять про його близькість із

творчістю Гр. Тютюнника, називають прозові твори В. Симоненка попередниками його новел – «передчуттям емоційно-тонального регістру прози Гр. Тютюнника» [10, с. 62].

Хронотоп новел В. Симоненка пов'язаний із близьким його серцю селом («Однорукий лісник», «Бенкет на току», «Весілля Опанаса Крокви», «Курікали півні на рушниках», «Дума про діда»), невеличким містечком («Білі привиди», «Він заважав їй спати»). Проза письменника – це епічне світотворення свого часу. Мати письменника пізніше скаже про новелу «Дума про діда»: «У цій новелі батько стоїть як живий. Ця новела світиться любов'ю й каяттям» [7, с. 20–21]. М. Ільницький зазначав, що «у жанрі «малої прози» талант письменника тільки розкривався, але оповідання засвідчують, що Симоненко відчував можливості прози дати ширшу картину життя, аніж дозволяє поезія, реалізувати той багаж вражень і спостережень, який виніс з рідної Полтавщини і який давала йому журналістська практика» [3, с. 444].

Природа представлена в кожній новелі письменника. Персоніфікація навколишнього світу є однією з основних ознак творчості В. Симоненка. Явища природи стають ключовими образами багатьох текстів митця, єднаючи світ людини і природи. Герої новели «Бенкет на току» свято вірять, що «від матюків бур'яни ростуть», а «земля любить усе чисте – і зерно, і слово, і совість» [9, с. 320]. Дід у новелі «Дідове безсмертячко» змагається із сонцем – хто першим закінчить свої денні турботи, онук біжить, мов заєць переляканий. Сусідські хлопчачки щовечора щебечуть на подвір'ї героя новели «Вино з троянд». Голос у Петра з новели «Однорукий лісник» сповнений полину. Героя новели «Чорна підкова» не опускає очі, вони «падають у траву», а його кохана «метнула на нього дві сині блискавки». Озерце людей вихлюпує Опанаса Крокву («Весілля Опанаса Крокви»). Загалом у новелі «Весілля Опанаса Крокви» мова карателя, що обіцяє знищити все село через убитих біля хутора німецьких солдатів, звучить як сичання гадюк: «Всі бачили, як з його рота виповзали гадюки (з рота карателя). Вони довго сичали у вухах...» [9, с. 302]. Налякані люди не просто страждали від морозу, він цівками струменів з чорних отворів автоматів і кулеметів. Сонце виступає німим свідком – його «мовчання стікає», як краплі крові. Мороз і сонце допомагають авторові у створенні художньої картини жаху.

Картина світу, вималювана на сторінках новели «Вино з троянд», вирізняється гармонійністю серед усіх творів письменника.

Жіночі образи в новелах В. Симоненка завжди позитивні, крім новели «Він заважав їй спати», але в героїні цієї новели поєднані надзвичайна фізична й духовна краса: «Вона була така прекрасна, що одразу похнюпились якось квіти» [9, с. 293]. Ольга

знає ціну своїй вроді, розуміє, що краса злиняє, а щасливою вона буде лише з людиною, котра полюбить її внутрішню красу. Вона вмє бачити красу людської душі, тому й до кульгавого горбаня Андрія приходиться не із жалості, а тому, що закохана в його внутрішню красу. Дівчина не може зірвати квітку в саду хлопця, бо їй шкода нівечити їхню красу. Вона із захопленням слухає його історії, що якнайкраще розкривають чистоту душі. В. Симоненко ідеалізує людську сутність своїх героїв, представлену чоловічим і жіночим початками, які доповнюють одне одного індивідуальною багатогранністю краси душі.

На лоні природи відбувається важливе порозуміння між героями новели «Чорна підкова». Передгрозний пейзаж свідчить про заплутаність і нелад між героями: «Хмари повзли так низько, що перехожі несподівано виринали з них і так само несподівано тонули» [9, с. 298]. Усе змінює поява на фоні цього похмурого пейзажу дівчини, яка «задерла голову, ніби хотіла протаранити очима їх клубчасту похмурість. Довгими віями вона торкалася країв хмар, а її очі її були єдиними синіми цятками серед передгрозної сірості» [9, с. 298]. Стає зрозуміло, що тільки від неї залежить, наскільки довго буде похмурим цей пейзаж.

Сторінки творів В. Симоненка сповнені не ура-патріотами чи передовиками всіх фронтів, а звичайними людьми, на яких тримається земля. Автор привертає увагу до турбот і проблем простих людей, доводячи, що їхня звичайна, повсякденна робота й складає красу життя. А читача цікавлять проблеми простої людини, яка закохується, любить цей світ, помічає його красу. Це медитативно-споглядальна й водночас глибоко чуттєва проза, крізь яку проступає висока духовність митця. Суто інтимні переживання переплітаються в органічній єдності з плином довколишнього буття, створюючи одухотворені образи сучасників письменника. Зображення краси людської душі є основним у прозі письменника. Герої новел є своєрідними модусами вираження авторських світоглядних орієнтирів. Це люди щирі у своїх почуттях («Чорна підкова», «Наївне дівчисько», «Білі привиди») і стосунках з іншими («Бенкет на току»), які вмють просто посміхатися світові («Посмішки нікого не ображають»), творчо працювати, незважаючи ні на що («Він заважав їй спати»), люблять свою землю й умють передати цю любов нащадкам («Дідове безсмертячко»), здатні на самопожертву заради щастя інших («Весілля Опанаса Крокви», «Однорукий лісник»). Окремі життєві мотиви його новел створюють широке життєве полотно.

Наступною особливістю художньої картини світу в новелістиці В. Симоненка є відсутність вирішення проблеми, певна недомовленість, своєрідна гра з читачем, який сам повинен дописати картину. У новелі «Білі привиди» постає проблема

«хаосу» в мікрокосмі самої людини. На початку новели артикулюється чітко протиставлення героїні Я-вони. Молода дівчина Ліна працює гардеробницею в клубі й зовсім не розуміє молодь, яка прийшла «монотонно шліфувати паркет», тобто танцювати, зовсім, на її думку, безлику й нудну. Однак прогулянка засніженим містом з одним із таких «бундючних гиндиків» уносить корективи в сприйняття світу дівчиною. Їй здається, що ступила на іншу планету, й рідне місто сповнюється загадок і несподіванок. Останнє речення твору досить загадкове: «У сні в неї з очей росли фіолетові квіти» [9, с. 317]. Колір квітів обрано автором не випадково, адже в ньому поєдналися пристрасть червоного і стриманість синього кольорів. У єдине ціле злилися чоловічий початок, властивий синьому кольору, й жіночий, материнський початок, який символізує червоний колір. Отже, фіолетовий – це колір вирівнювання, рівноваги. Таким чином, фіолетові квіти, які несподівано з'явилися у кінці твору, означають, що героїня змінила своє уявлення про світ.

Варто наголосити, що однією з найхарактерніших рис поетики В. Симоненка є тяжіння до сконцентровано-афористичного виразу, що, як правило, виносить насамкінець, стаючи своєрідною «мораллю» і «силою» художнього твору. Це особливо важливе для розуміння новел письменника «Неймовірне інтерв'ю» і «Психологічний поєдинок». У літературній статті «Декорації і живі дерева» він писав: «Мені часом здається, що в нашому літературному гаю, особливо в поезії, «проізростає» дуже багато синтезованих рослин, котрі, маючи всі ознаки дерева (зелені, і такі ж дерев'яні), не мають ні своєї крони, ні свого глибинного коріння» [9, с. 354]. Саме ця проблема окреслена автором у новелі «Неймовірне інтерв'ю», що є своєрідною саморефлексією, пошуком основних засад творчості, хоч і з великим відсотком іронічності: «А ви знаєте: сіно пахне космосом і бронзою, що мені на пам'ятник кують. <...> Я очима чую, вухами я бачу, на моїй долоні всесвіт спочиває [9, с. 308]. Наскільки авторська картина світу може бути далекою від реальності, представлено в новелі «Психологічний поєдинок».

Чимало новел В. Симоненка мають перегуки з поезією. Особливо чітко це спостерігаємо в новелі «Дідове безсмертячко». Вона є стрижневою для визначення базових основ його художньої картини світу. «...Я нікого так не люблю, як дідів. Це жива мудрість, неписана історія нашого народу. На своїх зігнутих плечах несуть вони стільки краси і ніжності, що може позаздрити їм будь-хто» [9, с. 306]. Рядки з поезії «Дід умер»: «Його думи нехитрі / додумують внуки, / і з очей ще віки пломенітимуть в них / його пристрасть і гнів, / його радіощі й муки, / що, вмираючи, / він передав для живих» [9, с. 43]. Саме в цій новелі В. Симоненко пише про те, що стало основою його картини світу: «І колись

обов'язково проснеться в його душі дідова краса, і живитиме його дідова мудрість і дідова мова» [9, с. 306]. І. Кошелівець із цього приводу зазначив: «Симоненко – наче корінь, вийшов з землі, з органічною любов'ю до неї і свого селянського роду. Він добре знав, чим і як глибоко вона напоєна – і не забував про це ні на хвилину. Знав не за чаркою, а з пером в руці і з смутком в очах» [8, с. 285]. У поезії «Я чую у ночі осінні...» письменник чітко акцентує увагу читачів на своєму підґрунті: «Вростаю у небо високе, / Де зорі – жовті джмелі, / І чую: пульсують соки / У тіло моє з землі. / Зі мною говорять могили / Устами колишніх людей, / І їх нерозтрачені сили / Пливають до моїх грудей. / Живу не лише для себе, Я мушу жити й за них» [9, с. 97].

Отже, твори В. Симоненка репрезентують таку художню картину світу, в якій справжню цінність становлять щирість, любов, людське життя, сповнене злагоди й миру. Проза, як і поезія письменника аполітична, сповнена ідеї цінності кожної, окремо взятої особистості. Художня картина світу митця має хронотоп, що локалізується в сучасному для літератора часі, з подіями, місце яких обмежене рідним селом автора й невеличким містом, що дозволяє писати про близьких серцю знайомих людей, звичайні життєві потреби яких достойні пензля майстра. Однак повна художня картина світу В. Симоненка може бути відтворена лише за умови аналізу всієї творчості письменника, що має стати матеріалом подальших досліджень.

Література

1. Бахтин М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 300 с.
2. Виноградов В. О теории художественной речи / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1971. – 413 с.
3. Ільницький, М. У фокусі віддзеркалень : Статті. Портрети. Спогади / М. Ільницький. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2005. – 522 с.
4. Ковалів Ю. З одного джерела / Ю. І. Ковалів // Діалектика художнього пошуку: Літературний процес 60–80-х років / В. П. Агєєва, С. С. Іванюк, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : Наук. думка, 1989. – С. 81–107.
5. Лотман Ю. Внутри мыслящих миров. Человек–текст–семиосфера–история / Ю. М. Лотман. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 464 с.
6. Пахаренко В. Як він ішов... Духовний профіль Василя Симоненка на тлі його доби / В. Пахаренко. – Черкаси : Брама-Україна, 2004. – 52 с.
7. Ротач П. Грудо́чка любимої землі: Василь Симоненко і Полтавщина / Петро Ротач. – Опішнє, 1995. – 76 с.
8. Симоненко В. Берег чекань. Поезія. Щоденник. Спогади про поета (Вибір, вступна стаття і коментарі І. Кошелівця). – Вид. 2-е, доповн. – [Б. м.] : Сучасність, 1973. – 310 с.
9. Симоненко В. Твори. Т.1. Поезії. Казки. Байки. З неопубліков. Проза. Літ. статті. Сторінки щоден. Листи / В.А. Симоненко ; упоряд. Г. П. Білоус, О. К. Лищенко. – Черкаси : Брама-Україна, 2004. – 424 с.

10. Ткаченко А. Василь Симоненко: Нарис життя і творчості / А. О. Ткаченко. – К. : Дніпро, 1990. – 312 с.

11. Щирова І. Текст в парадигмах сучасного гуманітарного знання / І. А. Щирова, Е. А. Гончарова. – СПб. : Книжний дом, 2006. – 172 с.

12. Яременко В. Життя і поетична творчість Василя Симоненка: [передмова] // Спадщина : у 2 т. / Василь Симоненко ; упор., передм., алф. покажч., підбір світлин В. В. Яременка. – К. : Видавничий дім «Персонал», 2008. – Т. 1. – Кн. 1. Поезія. – С. 5–81.

Victoriya Dmytrenko

ARTISTIC VIEW OF THE WORLD IN SMALL PROSE OF VASYL SYMONENKO

The article represents the main aspects of Vasyl Symonenko creative thinking that appeared in small prose of the writer. The event vector of artist's works is full of subjective consciousness of the narrator and dissolves in its space-time continuum. This gives it signs of lyricism, sanctions author's modeling of the world view. Humanistic orientation, the magnitude of the senses, attention to the fate of the individual, the author's presence - is its main features. This is meditative, contemplative and yet deeply sensual prose through which high spirituality of the author looms.

Chronotope of the writer's artistic world view is localized in the modern time for the writer the scene is close to his realities that gives a possibility to write about close to heart people, ordinary necessities of life which are worth the master's attention.

Keywords: world view, small prose, political indifference, lyricism, chronotope.

Викторія Дмитренко

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ КАРТИНА МИРА В МАЛОЙ ПРОЗЕ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКО

В статье представлены основные аспекты художественного мышления Василя Симоненко, которые проявились в малой прозе писателя. Событийный вектор произведений художника слова насыщен субъективным сознанием рассказчика и растворяется в её пространственно-временном континууме. Это придаёт ей признаки лиричности, санкционирует авторское моделирование картины мира. Гуманистическая направленность, масштабность чувств, внимание к судьбе отдельного человека, авторское присутствие – её основные особенности. Это медитативно-созерцательная и одновременно глубокочувственная проза, сквозь которую просвечивается высокая духовность автора.

Хронотоп художественной картины мира художника локализуется в современном для писателя времени, место событий ограничено близкими для писателя реалиями, что позволяет писать про близких сердцу знакомых людей, обычные жизненные потребности которых достойны внимания.

Ключевые слова: картина мира, малая проза, аполитичность, лиричность, хронотоп.

Надійшла до редакції 29.03.2015 р.

УДК 821.111 «18/19»

Наталя Панова

ВНУТРІШНІЙ КОНФЛІКТ ЯК ПРИЧИНА САМОГУБСТВА ДОРІАНА ГРЕЯ (РОМАН О. УАЙЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»)

Актуальність цієї статті полягає в тому, що проблема самогубства була і залишається серйозною соціальною проблемою в сучасному світі. Суїцидальні тенденції, що відбуваються в суспільстві, знаходять своє відображення й у творах художньої літератури. Мета роботи – розглянути особистість головного героя роману «Портрет Доріана Грея», вивчити його поведінку, вчинки, проаналізувати його внутрішній світ, думки, почуття, переживання, а також зрозуміти, що знищило його душу і призвело до суїцидального кінця.

Ключові слова: самогубство, внутрішній світ, портрет, учинки, суїцидальна поведінка.

Актуальність цієї статті полягає в тому, що проблема самогубства була і залишається серйозною соціальною проблемою в сучасному світі. Суїцидальні тенденції в суспільстві, знаходять своє

відображення й у творах художньої літератури. Саме художній твір здатний відкрити суспільній свідомості самогубство таким, яким воно є, без будь-яких таємниць. За допомогою різних художніх засобів і прийомів читач може проникнути у свідомість самогубці, в його внутрішній світ і зрозуміти, що штовхнуло людину на такий серйозний крок.

Суїцидальні тенденції в художній літературі відображені в роботах як вітчизняних (М. Нестелеєв), так і зарубіжних (А. Богодерова, О. Галактіонова, В. Єфремов, Є. Новаковський, Д. Решетов, Я. Саморукова, Г. Чхартішвілі) авторів. Проблемам танатології в літературі присвячені праці М. Бахтіна, П. Біцеллі, М. Бланшо, В. Козака, Р. Красіль-

© Н. Панова, 2015